

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל

בנשיאות בנש"ק טורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק הטלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש הטלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 635

משכיל לדוד

פרשת נח

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

לכן הקדוש ברוך הוא התנחם בלבו על שברא את האדם (שם, ו, ו), מכיון שבמקום שהאדם יחמם את ליבו ואת מוחו באמונה ובעבודת ה' מתוך להט התלהבות שזה היה תכלית בריאתו, אותו הדור עשה ההיפך מזה ויצר קרירות מסביבו, וחטא והחטיא והשחית את דרכו, כמו שכבר הסברנו לעיל. והסיבה לכך היתה, החינוך וההשפעה הרעה שהביאה אותו להשחתה נוראה ולקרירות המוח והלב.

משום כן אמרה התורה בתחילת הפרשה (שם, ו, ט) "נח איש צדיק תמים היה בדרתיו". נח היה אדם אחר לגמרי, נוח למקום ונוח לבריות. נח התאמץ לא ללמוד ממעשיהם הרעים, והוא התגבר על יצרו הרע לבל ינחה אותו בדרך דור המבול. וקיימא לן כי בדרך שאדם רוצה לילך - מוליכין אותו (מכות י, ו), וכפי שנאמר (בראשית ו, ט) "את האלהים התהלך נח". כלומר, הקדוש ברוך הוא עזר ותמך בו שלא יקלקל את עצמו על שמצא חן בעיני ה'.

כמו כן התורה מלמדת אותנו, שנח היה צדיק בדורו למרות צעירותו, שלא חזר בתשובה רק לעת זקנתו, אלא תמיד היה צדיק בדורותיו, בין לפני המבול ובין לאחר המבול. ואת מידותיו הטובות נטע בתוך לב בניו כבר מההתחלה, כי חינוך אותם לתורה ולמצוות.

לכן התורה מיד בהתחלה דברה בשבחו, לומר לך שיעקר תולדות האדם שיהיו בו מידות טובות. ואת המידות הטובות האלו נטע נח בבניו, וחינך אותם רק לעבודת ה'. על כן זכה נח באמת למצוא חן בעיני ה'. ולכן התורה בתחילה מדברת מתולדותיו הטובים, שהם כאמור מעשיו הטובים.

נטיעות רוחניות

ולפי זה מובן, מדוע בסוף פרשת בראשית התורה לא מספרת בשבחו הטוב של נח. כיון ששם התורה מזכירה אותו ואת דורו, והשוני שהיה ביניהם שאנשי דורו היו רשעים, ואילו נח מצא חן בעיני ה'. מה שאין כן כאן בפרשת נח, כאשר מדובר על חטאי דור המבול. כאן התורה מספרת בשבחו, כי דאג שיהיה לו דור ישרים, על ידי המידות הטובות שהיו בו שנטע בהם, וזה תכלית האדם.

לעומת זאת בסוף פרשת בראשית, שם נאמר שהנטיעות הרוחניות הטובות שהאדם נוטע בבניו, הם שעוזרים להם בהמשך הדרך בעבודת ה', כי האבא הוא בבחינת המשביר, והבנים הם גדלים מכוחו הטוב וברבות הימים נעשים לעץ גדול ברוחניות בעבודת השי"ת.

ורעיון זה עובר כחוט השני בין תחילת הפרשה בה התורה מדברת על הזכות שזכה העולם להתקיים בזכות נח שהיה צדיק בדורותיו, בצוונתא חדא עם בניו שלא הושפעו ממידותיהם הרעות של אנשי דורם שהיו רשעים גמורים, לבין הסיוע של פרשת בראשית שם התורה מזכירה, בקצרה, את תולדות נח ובניו, שבזכות צדקותם נתקיים העולם, כפי שנאמר אחר כך בתחילת פרשת נח.

יסוד העולם בחינוך נכון

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלהים התהלך נח. ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת." (בראשית ו, ט, י)

ויש לשאול, אם התורה מתחילה ב"אלה תולדות נח", הרי היתה צריכה לכתוב מיד "ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת", כי אלו תולדותיו, ולא לכתוב נח איש צדיק תמים וגו', שהרי אין לכך כל קשר לתולדותיו שהם בניו.

ואמנם רש"י ז"ל כבר הרגיש בקושיא הזאת, וכתב על כך: הואיל והזכירו, סיפר בשבחו. שנאמר (משלי י, ז) "זכר צדיק לברכה". דבר אחר, ללמדך שיעקר תולדותיהם של צדיקים, מעשים טובים (בר"ר ל, ו). אולם לפי דבריו קשה, שהרי בסוף פרשת בראשית (ה, לב) מוזכרים נח ותולדותיו, כמו שנאמר "ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת". ואם כן מדוע שם כשהזכירו הכתוב, לא סיפר בשבחו משום שנאמר "זכר צדיק לברכה".

ונראה לתרץ את הדבר. אם נח הצליח להציל את העולם, שממנו נתחדש העולם עוד פעם לאחר שנחרב, הוי אומר רק בגלל שהיו בו מעשים טובים, וגם חינוך את בניו בדרך ה' ולימד אותם לעשות מעשים טובים, מכיון שהוא הרגיש שתפקידו של האדם בעולם הזה, הוא לחנך את הבנים בדרך ה' שלא יושפעו לרעה מבחוץ. לנטוע ולהשריש בלב הבנים אמונה בבורא עולם, כדי להרגיש השגחה פרטית בכל מה שהוא רואה מחוץ לביתו.

לכן כשרצתה התורה להזכיר את תולדותיו של נח, שהם שם חם ויפת, דיברה התורה בהתחלה דווקא בשבחו של נח, כדי ללמד אותנו מה גרם לתולדות נח שיהיו צדיקים. מכיון שמהם, מאותם בנים, נתחדשה הבריאה לאחר שמחה הקדוש ברוך הוא את כל היקום. ומה הסיבה לכך? מה גרם לכל זה? מכיון שהיו לנח תולדות מיוחדים שהם מצוות ומעשים טובים. כלומר נח דאג להיות צדיק כדי להעמיד דור ישרים, וזה היה עיקר ותכלית אצלו, ולא חלילה להתחתן ולהוליד ילדים מבלי לדאוג לחינוכם היהודי, ולנטוע בהם מידות טובות ונאצלות.

התכלית; חינוך הבנים

דבר זה מצאנו בהמשך הפרשיות גם אצל אברהם אבינו ע"ה, שהשי"ת משבח אותו (בראשית יח, יט) "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". כיון שזהו עיקר תכלית האדם להביא דור ישרים, ולעשות נחת רוח ורצון ה', ובכדי שיהיו לו דור ישרים, עליו להוות דוגמא אישית וסמל לחיקוי, עליו להיות בעצמו בעל מידות ומעשים טובים, אחרת מה ילמדו ממנו בניו ובנותיו.

»» המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il

פרשת נח ד' חשוון תשע"ג

באר שבע	תל אביב	ירושלים	הדלקת נרות
16:44	16:42	16:27	מוצאי שבת
17:40	17:39	17:38	רבינו תם
18:15	18:12	18:18	

הילולא דצדיקא

- ז. רבי מאיר שפירא מלובלין, מייסד הדף היומי
- ח. רבי נחום מהורדנא
- ט. רבי שמעון שקאפ, מח"ס שערי יושר
- י. רבי רפאל אהרון בן שמעון, מח"ס נהר מצרים
- ז. רבי קלונימוס שפירא, מח"ס חובת התלמידים
- ה. רבי משה בירדוגו, מח"ס ראש משביר
- ו. רבי יהודה החסיד

מעשה שהיה

מירושלים לבולטימור

המעשה שלפנינו מתפרסם בכרך החדש של הספר "והערב נא", והוא עוסק בבחור יהודי מארה"ב שהיה רחוק מאוד מיהדות, ורצה להתקבל ללימודי מקצוע בגימנסיה מסוימת. בראש אותה גימנסיה, עמד כומר, וכשניגש אליו הבחור, שאל אותו הכומר אם הוא יהודי. זה חשש בליבו; מה אענה לו? אם אומר את האמת, אולי הוא לא יקבל אותי בגלל שאני יהודי, ואם אשקר ואומר שאני יהודי, אולי תתברר האמת. לבסוף החליט לומר את האמת.

כששמע הכומר כי מדובר בנער יהודי, שאל אותו: "אתה מכיר את אותיות לשון הקודש, את ה-א'-ב'?" "לא, אין לי כלל מושג בזה", השיב. הכומר בישר לו שהוא מתקבל לגימנסיה, אבל רק בתנאי אחד - "בכל יום אחר הצהריים, לאחר סיום הלימודים, אתה ניגש למשרד שלי, ואני אלמד אותך את אותיות ה-א'-ב'!" הבחור, שחשקה נפשו להתקבל לגימנסיה, הסכים בליט ברירה לתנאי המוזר.

בתום השנה הראשונה, הבחור גמר ללמוד עם הכומר את כל אותיות ה-א'-ב'. ואז קרא לו הכומר והודיע לו: "אם אתה רוצה להמשיך ללמוד בגימנסיה גם בשנה הבאה, עליך להגיע וללמוד אצלי שיעור פרטי בחומש". לבחור לא היתה ברירה, ושוב נענה לבקשה המוזרה. בסוף השנה, לאחר שלמד הבחור את כל החמישה חומשי תורה, קרא לו הכומר ואמר לו שהוא יכול להישאר בגימנסיה, אך רק בתנאי שיבוא אליו גם בשנה הבאה לשיעור פרטי, הפעם במשניות. הבחור שוב נענה לבקשה, וכך במשך השנה עסקו הכומר והבחור בלימוד משניות.

לקראת השנה הרביעית, קרא הכומר לבחור והודיעו: "אם תרצה להמשיך את לימודך אצלנו, תצטרך כעת ללמוד גמרא. לא כאן, אלא בישיבת "נר ישראל" (בבולטימור, הממוקמת בסמוך לגימנסיה). בראש הישיבה עומד רבי רודרמן, הוא ילמד אותך גמרא. לאחר שתלמד שם גמרא כמה חודשים, תוכל לחזור וללמוד אצלנו בגימנסיה". בליט ברירה, הסכים גם הפעם הבחור, וניגש לישיבת נר ישראל, לגאון רבי יעקב צחק רודרמן זצ"ל, ללמוד גמרא.

נכנס הבחור לישיבה, וחיפש את הרב רודרמן. כשמצא אותו, שאל אותו הרב לחפצו. "באתי ללמוד גמרא" השיב. הרב התפלא מאוד, משום שהבחור לא היה נראה כלל כיהודי. "האם אתה יהודי?" שאל, והלה השיב בחיוב. אמר לו הרב, כי אינו יכול ללמוד עתה גמרא, "עליך ללכת וללמוד קודם א'-ב' וקריאה". "אני כבר יודע", קטע אותו הבחור, "גם חומש ומשניות כבר למדת". בחן אותו הרב, ונוכח שאכן הוא יודע. "היכן למדת תורה? מי שלח אותך לכאן?" התעניין. "הכומר מהגימנסיה", השיב הבחור.

הרב רודרמן קיבל אותו לישיבה, וכבר לאחר מספר שבועות, התחיל

הבחור לשנות את אורחות חייו. המאור שבתורה השפיע עליו, והשיבו למוטב. עלה ונתעלה עד שנהיה לבן תורה אמיתי. כעבור חצי שנה של לימוד מייגע בישיבה הקדושה, נבחן על מסכת שלימה, ולאחר שעבר את המבחן בהצלחה רבה, קיבל תעודה בה נכתב שהצליח במבחן על מסכת שלימה, ורץ עם התעודה לכומר.

הבחור הודה לו על שבזכותו שב למקורות ונתעלה בישיבה. "אבל דבר אחד ברצוני לדעת", ביקש מהכומר, "למה עשית לי זאת?"

הכומר פרץ בבכי, ולאחר שנרגע סיפר: לפני מספר שנים קיבלתי 'שנת שבתון', שנת חופשה מעבודתי. לא ידעתי כיצד אעביר את השנה. שמעתי על קבוצה של כמרים שנוסעים לארץ ישראל לשבוע ימים, והחלטתי להצטרף אליהם.

בליל שבת, הגעתי לכותל המערבי, וכששמעתי את תפילת ליל שבת, מאוד נהניתי. המתנתי שם עד לסיום התפילה.

בסיום התפילה, ניגש אלי יהודי, ושאל אם יש לי מקום לסעוד בו בשבת. השבתי בשלילה, ואסף אותי אותו צדיק לביתו. לאחר הסעודה שאל אם אני מוכן להתלוות אליו לשיחה מוסרית מרתקת של הרב נח ויינברג, והסכמתי בשמחה. מאוד התרשמתי מהשיחה. החלטתי שיש לי מה לעשות בשנת השבתון; להישאר בישיבת "אש התורה" בראשות הרב ויינברג. הודעתי לחבריי שימשיכו בדרכם, אני מתעכב עוד קצת בארץ ישראל.

במשך השנה הספקתי ללמוד א'-ב', חמשה חומשי תורה ומשניות. בסוף השנה ניגשתי לרב שלימד אותי, והודעתי כי נגמרה שנת החופשה, אני חייב לחזור לעיסוקי. הרב ניסה לשכנע אותי להישאר, "לאחר שלמדת כל כך הרבה, חבל שהכל ירד לטמיון", אך שכנעונו לא הועילו. הוא ביקש שניגש לרב ויינברג, כדי לשמוע לעצתו. גם הרב ויינברג חזר ואמר שעלי להישאר, וחבל שאעזוב לאחר שהספקתי כל כך יפה במשך השנה.

לבסוף החלטתי להתוודות. "אומר לראש הישיבה את האמת. אני גוי, ומשמש ככומר, וכעת אני צריך לחזור לעבודתי".

מזועזע, שמע הרב ויינברג את הדברים, והגיב בחריפות; "אינני סולח לך על כל השנה שבזכות לנו! השקענו בך כל כך הרבה לחינם!" נבהלתי והתחלתי לבכות כמו ילד. ביקשתי שימחל לי, אך הוא הודיע נחרצות: "אין לך כלל מחילה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא!" לבסוף אמר: "אולי תהיה לך כפרה, אם יזדמן אליך יהודי, ותעביר לו את כל מה שלמדת בישיבה. או אז יתברר למפרע, כי לימודיך כאן, לא היו לגמרי לחינם..."

"והנה, סיים הכומר את סיפורו הנורא, לאחר שנים שחיכיתי שיפול לידיי יהודי שאוכל ללמדו, הגעת אתה לכאן. וכדי לקיים את הבטחתי, התאמצתי מאוד להעביר לך את כל מה שלמדתי בישיבה..."

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "רני עקרה לא ילדה". (ישעיה נ"ד)

הקשר לפרשה: בנבואת ישעיה מוזכר ענין המבול: "כי מי נח זאת לי", שהוא הנושא המרכזי בפרשת נח.

נצור לשונך

גם כוונה רעה

באמירת לשון הרע על אדם בכך שאינו חכם יש חומרה מיוחדת, כיון שלא יכולה להיות בזה שום כוונה טובה, אלא רק כוונה רעה. וגם אנשים נוטים להאמין לכך יותר מלדברי גנאי אחרים.

הצלת הכלל בשעת סכנה

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

**"ויצא נח ובניו ואשתו
ונשי בניו אתו".**
(בראשית ת. יח)

אמרו חז"ל (דב"ר יא, ג); כאשר נפגשו נח ומשה רבינו במרום, אמר לו נח למשה: אני גדול ממך שניצלתי מדור המבול. אמר לו משה: אני נתעליתי יותר ממך, אתה הצלת את עצמך ולא היה בך כח להציל את דורך, אבל אני הצלתי את עצמי והצלתי את דורי כשנתחייבו כלייה בעגל. מנין, שנאמר (שמות לב, יד) וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו.

וכבר ביארנו, שנח לא התפלל על בני דורו, ולא ביקש עליהם רחמים שהעולם לא ייחרב, ולכן הוא לא ניצל בזכות התורה. את זה טען משה רבינו לעומתו, שמשה הציל את עצמו ואת כל בני ישראל בזכות התורה.

אבל, מצד שני יש לשאול. הרי בכל זאת נזקפת לנח זכות קיומו של משה רבינו ע"ה, דהרי אם נח לא היה נשאר בצדקתו, אזי הקב"ה היה מחריב את כל העולם, ומשה רבינו בכלל לא היה נברא. ואולי זאת היתה הכוונה בטענתו של נח כלפי משה. שאם לא אני, הרי שאתה לא

היית בעולם כדי לקבל את התורה. ואם כן, מה יכול משה רבינו להשיב לנח על טענתו זו.

ונראה לתרץ את הדבר. ידוע מה שאומרים חז"ל במסכת ברכות (סד). על הפסוק (תהילים פד, ח) "ילכו מחיל אל חיל". כי תלמידי חכמים אין להם מנוחה, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. וכבר פירשו בספרים הקדושים, שכל צדיק במה שהוא עסק בתורה ובמצוות ובמעשים טובים בעולם הזה, בכך הוא ממשיך לעסוק גם בעולם הבא, ובכך הוא ממשיך את פעילותו הרוחנית.

אם כן, אדם צדיק שבכוחו לפעול שאנשים נוספים ילכו מחיל אל חיל וביכולתו להביא תועלת לרבים, והרבים יכולים להתקיים בזכותו, אבל אינו משתדל להשפיע על אחרים עם הכוחות שבו. אזי אמנם כשלעצמו הוא צדיק גדול והוא דבק בהקב"ה, אבל כך יהיו מעשיו גם לעולם הבא, כי גם שם יתעסק רק עם עצמו, ולא יוכל להמשיך להשפיע על אחרים.

אדם שכזה, גם כשתבוא איזו צרה, הוא מציל רק את עצמו. ומאידך הוא מבטל את כל העולם כולו, וחושב שאולי בכלל לא כדאי להציל אותם או להתפלל עליהם, שכן העיקר זה רק הוא בעצמו. ואם כך, הרי שגם בעולם הבא הוא ימשיך לחשוב כך. וזאת היתה הטענה על נח, על כך שהוא לא הציל עמו את כל בני דורו.

"וירא א-להים את הארץ והנה נשחיתה". (ו.יב)

אף על פי שהשחיתות בדור המבול הקיפה את כל יושבי הארץ, כלשון הכתוב "ותמלא הארץ חמס", לא היה אדם אחד שירגיש ויכיר בכך, כי אם "וירא א-להים את הארץ והנה נשחיתה". רק הקדוש ברוך הוא לבדו הבחין במצב הנורא, ואילו המוני בני האדם, כך מסביר הסבא מקלם, כיון שהם עצמם היו שקועים בביצת השחיתות ממילא הם לא הבחינו בה כלל.

"ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל". (ו. כא)

מהו "מכל מאכל אשר יאכל", וכי אינני יודע שמאכל צורך אכילה הוא? ביאר זאת רבי אלחנן וסרמן הי"ד: קודם המבול היה טבע כל הברואים חזק וטוב יותר מלאחריו. תעיד על כך אריכות ימיהם. יוכיחו גם דברי חז"ל במדרשים כי היו זורעים רק פעם בארבעים שנה, ועוד כהנה. מסתבר אם כן שגם טיב הפירות בטעמן וריחן היה מעולה ומשונה מבימינו.

כיון שכן הרי היתה לנח סיבה טובה לנסות ולהציל מהם כמה שאפר ולאגור לימים רבים. לכן הזהירו הקדוש ברוך הוא והגבילו שייאסוף רק כשיעור "אשר יאכל", ולא יותר. שמא יאמר, טוב, לא אאסוף אלא כשיעור זה, אבל אקמץ מפי בשנה זו למען אשאיר לימים יבואו, שב הקדוש ברוך הוא להזהירו "והיה לך ולהם לאכלה", לאכלה ולא להותיר.

ומה טעם? אם משום שהעולם כולו נכנס אז בגדר של עיר הנדחת, שאסרוה בהנאה, והותרו רק במה שהוא לצורך קיומו של עולם. ואם משום מה שאמרו שלעולם ישתף אדם עצמו עם הציבור, ואל יבקש טובת עצמו להתעשר מחורבן העולם.

"כל החיה אשר אתך מכל בשר בעוף ובהמה ובכל הרמש הרמש על הארץ הוצא אתך". (ח. יז)

לפרושו של רש"י: "הוצא כתיב, הוצא קרי. הוצא - אמור להם שיצאו. הוצא - אם אינם רוצים לצאת, הוציאים אתה". הקשה בספר "עלינו לשבח". למה יסרבו החיות לצאת מן התיבה? הרי מקום גידולם הטבעי הוא אויר העולם, והתיבה היתה כבית כלא עבורם, ונעשתה רק כדי לשמש כמחסה ומסתור ממי המבול, ואם כן איזו סיבה היתה יכולה להיות להם לא לצאת מן התיבה?

מן המעיין

ואפשר שזכות החסד העצום שעשו נח ובניו עם החיות, בכך שהאכילום ודאגו לכל צרכיהם, הפכה התיבה למקום של קדושה, עד שאפילו המן הרשע שיגר שליחים להרי אררט, שם היתה מונחת התיבה לאחר המבול, וציווים להביא ממנה קורות גדולות שעליהן יתלה את מרדכי. לפי שידע המן שבכדי להתגבר על מרדכי הוא זקוק לכוחות רוחניים גבוהים במיוחד, ולכן ביקש להשתמש לצורך זה בעצי התיבה, ששימשו מקום להשראת השכינה. ובוודאי שהחיות שהריחו את ריח הקדושה שניספג בקורות התיבה, עלול היה להיות שסרבו לצאת ממנה. לכן ציוה ה' את נח שיוציאן בעל כרחן.

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

"כי יצר לב האדם רע מנעריו". (ח. כא)

פירוש על דרך אומרם ז"ל במסכת בבא קמא (לט); שור האצטדין שנגח פטור, דכתיב (שמות כא כח) וכי יגח ולא שיגחוהו ע"כ.

והן האדם מנעוריו קודם שיבחין למאוס ברע ולבחור בטוב, יקדמו הרע משננער ממעי אמו והרע מדריכו בבחינתו, והיה כי יגדל כבר הטביע בו הרע כמו שהטביעו הנגיחה בשור האצטדין. וטעם זה יועיל לבל דנו בהכרת, אבל על כל פנים ענוש יענש על אשר איננו שומע בקול הא-להים. וישתנה משור המתלמד, כי הוא מותר האדם מן הבהמה, למאוס ברע בהכירו ולבחור בטוב, והועיל טענת רע מנעוריו, שלא יתכעס ה' עליו כל כך שנראה שהפליא לעשות כי לו סיבה להרשיע לצד לימודו מנעוריו.

מסילות ישרים

מסילות לערכים ולמידות טובות

נחרטו כמוסר השכל עמוק בלב אלה ששמעו אותו מעלה את זכר אביו. כשאמר חידוש בשמו, או ספר עליו, ואפילו כאשר הזכיר דברים שאמר אביו בשם גדולי תורה אחרים, היה מדגיש כי הוא עושה זאת "במצות כבוד אב".

שיטה מיוחדת היתה לרבי חיים בביאור מצוה זו: "כאשר מכבדים את האב למרות מה שהוא, אין יוצאים ידי חובה. את האב צריך לכבד בגלל מה שהוא. על הבן לאמץ את מוחו ולבו ולתור אחרי פסגת ההכרה בגדלותו של האב, למצוא במה האב הוא "אחד בדורו", ולכבד אותו בהתאם להכרה נעלה זו. אם לא מוצאים במה לכבד את האב מפני שהוא "אחד בדור" בנקודה כלשהיא, לא יוצאים ידי חובה".

אביו רבי אלתר זצ"ל, שנפטר בטרם מלאו לו ארבעים שנה, השאיר אחריו אוצר בלום של כתבים וחיידושי תורה מופלאים. רבי חיים, שקד באהבה ובמסירות על עיבודם של הכתבים ועריכתם. בכל מסעותיו, תחנותיו, גלויותיו, ונדודיו, נשא רבי חיים בחיקו את כתביו היקרים של אביו ושמר עליהם כעל בבת עינו.

באחת מתחנות הביקורת, בנדודיו על פני רוסיה הקומוניסטית, הוחרם חלק מן הכתבים. רבי חיים מאן להתנחם. עד סוף ימיו קונן על כך, בציינו, כי זוהי אבידה קשה שאי אפשר לה שתשכח. באחד הימים, כשביקש לשלוח את כתבי אביו לחו"ל, מסר את הכתבים בידי שליח.

הוראות מפורטות נתן כיצד לנהוג בכתבים וכיצד לשאתם שלא להסיח-דעת מהם. "זה כל חיי! אמר רבי חיים ונפנף בכתבים". (הובא בספר: "מח ולב", מהרב גרוסמן ראובן, מהדורה ב', עמ' ז').

שלא להפוך

כגון זה מסופר על המהרי"ל דיסקין שכאשר עבר דירה בירושלים, הוא שכר אדם שיוביל את הכתבים של דברי התורה לדירה החדשה. הכתבים הכילו שתי תיבות, הוא אמר לאותו אדם שיחזיק את התיבות אחת למעלה ואחת למטה ושלא ישנה חלילה את הסדר. לכל אורך הדרך, היה המהרי"ל אומר לאותו אדם שיזהר לא להפוך את סדר התיבות. הסבל היה סקרן לדעת מהי סיבת הדבר, ושאל: מה יקרה אם ישתנה סדר התיבות? הסביר לו המהרי"ל: בתיבה העליונה נמצאים כתבי תורתו של אביו, בתיבה התחתונה נמצאים הכתבים שלו. לא ראוי שאפילו שעה אחת יהיו כתבי אביו תחת הכתבים שלו. ("עמוד אש").

בחובה זו חייבים הבנים כלפי הוריהם, גם אם הוריהם אנשים פשוטים מאד, ולא הוד ולא הדר להם בחברה האנושית. כך כתוב בהלכות כבוד אב ואם, שבספר חיי אדם: "ומכבדם בלבו שהם חשובים בעיניו ובלבו, דהיינו: שידמה בעיניו שהם גדולים ונכבדי הארץ, אף שבעיני שאר בני אדם אינם חשובים כלל. וזהו עיקר הכבוד שאם לא כן הרי כתיב: בפיו ובשפתיו כבודו ולבו רחק ממני". (חיי אדם, כלל ס"ז, סעי' ג').

גודל של המקיים מצות כיבוד הורים, מובא גם בספר תנא דבי אליהו: "אל יאמר אדם הואיל ואבי שבשמים הקדימני תחילה, אעשה את רצון אבי שבשמים ואכבדהו ואניח את כבוד אבי ואמי. לכך נאמר "כבד את ה' מהונן ומראשית כל תבואתך וימלאו אסמך שובע" וכו', ונאמר: "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך".

וכן לא יאמר אדם הואיל ואבי שבשמים הקדימני תחילה אעשה את רצון אבי שבשמים ואירא ממנו ואניח את מורא אבי ואמי, לכך נאמר: "איש אביו ואמו תיראו". לכן בזמן שאדם מקלל את אביו ואמו או מכה אותם, כביכול הקב"ה כופף את רגליו תחת כסא הכבוד ואומר: אני השוויתי את כבודי לכבודן של אלו ששלושתן שקולין כאחד אילו הייתי אצלם כך היו עושים לי. הא למדת כל המבקש ימים ושנים ועושר וכבוד וחיים ארוכים בעולם הזה ובעולם הבא, חיים שאין להם סוף וקץ ותכלית, יעשה את רצון אביו שבשמים ואת רצון אביו ואמו, לכך נאמר: זכור את יום השבת לקדשו. כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך".

באיזו צורה יש להתייחס להורים רואים אנו בספר הקדוש, ספר חרדים: "ידמה אותם בעיניו כמלך ומלכה ויפחד וירא מאוד לעבור רצונם. כל אשר יצוו שניהם או אחד מהם, יהיה הדבר בעיניו דבר מלך שלטון לא יטה ימין ושמאל. דלא שייך לשון מורא אלא באדון או מלך על עבדיו,

שנא': "ואם אדונים אני איה מוראי" (מלאכי א', ו'), "יָרָא אֶת ה' בְּנֵי וְמִלְךְ" (משלי כ"ד, כ"א). כללו של דבר: יתנהג עמהם כמו שהיה מתנהג עם מלך בשר ודם שירא מאוד פן יתיז את ראשו. ומחמת יראתו לא ישב ולא יעמוד במקום המיוחד לאחד מהם ולא סותר את דבריו אף על פי שהוא יודע שאינו כן. אפי' להכריע ולומר: יפה אמר אבי או אמי אסור. מפני שמשווה עצמו אליהם".

ובתחילת מצוות עשה התלויים בדיבור כתב: "חייב לכבדם בדיבור שידבר אליהם בנחת, בלשון רכה, בכבוד ואדנות כמדובר למלך".

במצות כבוד הורים - כותב רבי משה אבידן שליט"א, בחיבורו היקר "כבוד אב ואם" (שמתוכו לקטנו אומרים והנהגות) - כלולה גם ההכרה בלבו של הבן שאביו הינו חשוב ונכבד. ככל שדמותו של האב חשובה יותר במחשבת הבן, כן גדולה מצות כבוד אב ואם שלו.

אבא המיוחד בדור

על רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, מסופר שאת זכר אביו נשא על שפתיו בהערצה וביראת כבוד. שהם, כשלעצמם,

הליכות חיים

הלכות ומנהגים במצות כיבוד ההורים

אחד האיש ואחד האשה - חייבים בכבוד ומורא של אב ואם.

אפילו מלך ישראל - חייב בכבוד הוריו, ואפילו בדברים שאינם לפי כבודו.